

Asia: VN/27386/2023-VNK-31

Luonnos valtioneuvoston toimenpideohjelmaksi rasismien torjumisesta ja yhdenvertaisuuden edistämisestä

Tarkentavat kysymykset

Millaista sidosryhmäyhteistyötä tulisi tehdä toimeenpanon aikana (yhteistyötahot, yhteistyön muoto ja fokus)?

Sivistysala ry katsoo, että syrjinnän ja rasismien vastaisessa työssä kasvatus- ja koulutustoimijat ovat avainasemassa. Samoin kulttuurin ja taiteen sekä liikunnan ja urheilun sektoreilla rakennetaan yhteisöjä ja kohdataan eri taustoista tulevia ihmisiä arjessa. Edellisten lisäksi tarvetta on edelleen tutkitulle tiedolle rasisista asenteista ja syrjinnän juurisyistä. Siksi Sivistysala ry:n edustamien sektoreiden tulee olla vahvasti mukana sidosryhmäyhteistyössä. Yhteistyön muoto ja fokus tulee viedä ensiksi suoraan yhteisten käytännön toimien suunnitteluun ja seuraavassa vaiheessa parhaiden kokemusten jakamiseen.

Miten ja missä toimenpiteissä risteävän ja moniperusteisen syrjinnän torjuminen tulisi erityisesti huomioida?

Risteävä ja moniperusteinen syrjintä eivät ratkea keskittymisellä valtion henkilöstöön, mikä on toimenpiteissä eniten huomiota saanut sektori. Näkökulma tulisi ottaa huomioon läpileikkaavasti kaikessa toiminnassa.

Mitä sellaisia toimenpiteitä toimenpideohjelmasta puuttuu, joita valtioneuvoston yhdenvertaisuustiedonannon puitteissa pitäisi mielestäsi edistää?

Ehdotamme tehtäväksi arviointia lainsäädännössä asetetuista kelpoisuusvaatimuksista kaikille säädellyille aloille sen selvittämiseksi, onko kelpoisuusvaatimuksissa tosiasiallisesti syrjiviä tai monimuotoisuutta estäviä piirteitä.

Miten toimenpideohjelman tavoitteiden toteutumista ja vaikutuksia tulisi seurata?

Sivista pitää luonnoksessa esitettyjä seuranta- ja arviointikeinoja hyvinä.

Muut kommentit

-

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Sivistysala ry (jäljempänä Sivista) edustaa kasvatuksen ja koulutuksen, tieteen ja tutkimuksen, taiteen ja kulttuurin sekä liikunnan ja urheilun toimijoita työnantaja- ja toimialaliittona. Olemme Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n jäsen. Sivista pitää tärkeänä, että hallitus on laatinut toimenpideohjelman rasismien torjumisesta ja yhdenvertaisuuden edistämisestä.

Sivistysalan näkökulmasta rasismien torjuminen ja yhdenvertaisuuden edistäminen ovat ratkaisevassa asemassa siinä, että Suomi on nyt ja tulevaisuudessa hyvinvoiva, avoin ja vetovoimainen maa, johon jokaisen on hyvä tulla opiskelemaan, opettamaan, tutkimaan ja tekemään työtä. Suomi tarvitsee kansainvälisiä osaajia. Järjestömme ja sen edustama toimiala rakentavat ja puolustavat avointa, kansainvälistä ja suvaitsevaista Suomea.

Kokemukset rasismista ja syrjinnästä ovat Suomeen tulleilla ulkomaalaisilla ja myös maassa syntyneillä aivan liian yleisiä. Tällaiset kokemukset ja niiden taustalla olevat asenteet loukkaavat ihmisarvoa eivätkä sovi sivistyneeseen yhteiskuntaan. Lisäksi ne ovat omiaan estämään ulkomaalaisten tulemistä Suomeen, ja tiedot syrjinnän kokemuksista ja kielteisistä asenteista leviävät yhteisöissä nopeasti.

Toimeenpideohjelman kokonaisuudessa 1.3.2 esitetään yhteenvetona:

Koulutusjärjestelmän eri tasoilla toimivia ammattilaisia tuetaan yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämisen toimien suunnittelussa ja kohdentamisessa. Erytystä huomiota kiinnitetään henkilökunnan osaamiseen tunnistaa rasistista kiusaamista ja tukea ja ohjata rasismia kohdanneita nuoria. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikassa vahvistetaan läpileikkaavasti yhdenvertaisuuden huomioimista ministeriön rahoittamassa toiminnassa ja sektoreiden informaatio-ohjauksessa.

Sivista toteaa, että varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelmien valtakunnalliset perusteet sekä koulutusta koskevien laeissa säädetyt toiminnan tavoitteet antavat hyvät lähtökohdat ja arvopohjan työhön yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon puolesta sekä rasismien vastustamiseksi.

Sivista katsoo, että yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään parhaiten laadukkaana, valtakunnallisten perusteiden arvopohjaa toteuttavan kasvatuksen ja opetuksen keinoin, jolloin lapset ja nuoret oppivat ymmärtämään ja arvostamaan diversiteettiä ja erilaisuutta.

Sivista suhtautuu kuitenkin kriittisesti kasvatukseen ja opetusalan tämänhetkisiin suunnittelu- ja raportointivelvollisuuksiin, jotka hyvästä tarkoituksestaan huolimatta vievät opetushenkilökunnan aikaa. Tämä on pois ajasta lasten ja nuorten kanssa. Pidämmekin hyvänä kehysriihen (huhtikuu 2024) päätöstä keventää kasvatukseen ja opetusalan suunnittelu- ja raportointivelvoitteita. Katsomme

keventämisen antavan opettajille ja päiväkotien henkilökunnalle paremmat mahdollisuudet havaita rasistista ja muutakin kiusaamista sekä puuttua siihen. Tästä näkökulmasta on ongelmallista, että toimenpideohjelman luonnoksessa toimia on kiinnitetty lakisääteisiin yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitteluvaikeuksiin. Sivista katsoo, että näistä lakisääteisistä velvoitteista voitaisiin luopua, ja vastaavasti voitaisiin vahvistaa sisältöjä ja kirjauksia valtakunnallisissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa sekä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Nämä asiakirjat ovat päiväkodeissa ja kouluissa työskentelevien ammattilaisten todelliset työasiakirjat, joiden kautta tavoitteet välittyvät päivittäiseen työhön erillisiä suunnitelmia paremmin.

Sivista huomauttaa, että huhtikuussa 2024 tehtyjen säästöpäätösten myötä opetus- ja kulttuuriministeriön valtionavustuksia leikataan merkittävästi. Avustusten vähentäminen tekee haasteelliseksi ammattilaisten tukemisen käytännön toteuttamisen. Taiteen ja kulttuurin sekä nuorison ja liikunnan avustuksia suuntaamalla rahoitusta voitaisiin kohdentaa yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseksi. Nyt tavoite vaarantuu leikkausten vuoksi. Näin käy erityisesti tilanteessa, jossa edellä mainittu päätös avustusten leikkauksista tulee koskemaan myös opetusalan hanketoimintaa ja opettajien täydennyskoulutusta.

Kohdassa 6.1 esitetään:

Toteutetaan/rahoitetaan alueellinen pilottihanke, jonka avulla tuetaan korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien pääsyä työharjoitteluihin, osaamistaan vastaaviin tehtäviin sekä yleistä urakehitystä. Hankkeen toteuttajina voivat olla esim. työllisyysviranomaiset, korkeakoulu tai/ja järjestötoimija.

Sivista pitää tavoitetta hyvänä ja toteaa, että korkeakouluille on jo nyt asetettu tavoite kansainvälisten opiskelijoiden määrän lisäämiseksi ja heidän Suomeen työhön jäämisensä edistämiseksi. On erittäin ongelmallista, jos kielteisten asenteiden ja tosiasiallisesti syrjivien rekrytoinnin ja työelämän käytänteiden vuoksi maahanmuuttajataustaiset eivät pääse koulutustaan vastaaviin työtehtäviin. Tämä on yksilölle kestänyt ja kansantaloudellisesti resurssien hukkaamista. Sivista huomauttaa, että useissa työtehtävissä työyhteisön diversiteetti on tutkitusti tuottavuutta ja tuloksellisuutta lisäävä tekijä. Näin on myös opetusala ja muilla kelpoisuusvaatimuksilla säädellyillä aloilla, jolloin tulisi tarkastella kelpoisuusvaatimusten, erityisesti kielitaitovaatimuksien, aiheuttamia ongelmia diversiteetin kasvattamisessa.

Alueellisen pilottihankkeen ohessa tulisi kehittää kansallisia toimenpiteitä saman tavoitteen puolesta, ja työhön tarvitaan mukaan työllisyysviranomaisten ja korkeakoulujen lisäksi työnantaja- ja palkansaajajärjestöt.

Uusitalo Heikki
Sivistysala ry